

Euroopan unionin uuden vastuullisuusraportointidirektiivin
vaikutukset suomalaisiin pörssilistattuihin pk-yrityksiin

Kandidaatintutkielma
Juuso Niininen
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
Laskentatoimi
Kevät 2023

Tekijä Juuso Niininen

Työn nimi Euroopan unionin uuden vastuullisuusraportointidirektiivin vaikutukset suomalaisiin pörssilistattuihin pk-yrityksiin

Tutkinto Kauppatieteiden kandidaatti

Koulutusohjelma Laskentatoimi

Työn ohjaaja(t) Jari Melgin

Hyväksymisvuosi 2023**Sivumäärä** 25**Kieli** Suomi

Tiivistelmä

Vastuullisuusasioiden ja niistä raportoimisen merkitys on kasvanut huomattavasti viimeisten vuosien saatossa. Kuluttajat ja muut yhtiön sidosryhmät vaativat yrityksiltä avoimuutta ja tekoja vastuullisuuden puolesta. Vastuullisuusraportointien laajuudessa sekä itse laadussa on ollut hyvin paljon eroavaisuuksia yritysten välillä, sillä se on ollut Euroopassa pakollista vain suurille ja yleisesti merkittävälle yhtiöille, kuten pankki- ja vakuutuslaitoksille. Tähän kuitenkin Euroopan unioni on halunnut tehdä muutoksen uuden vastuullisuusraportointidirektiivin myötä, joka tulee tulevaisuudessa ulottumaan pörssilistattuihin pk-yrityksiin saakka. Tämä seuraavien vuosien aikana tuleva muutos tulee aiheuttamaan paljon uudistuksia sekä uudenlaisia kuluja varsinkin sellaisille yrityksille, joiden vastuullisuusraportointi on tällä hetkellä heikkoa tai täysin olematonta.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Euroopan unionin uutta vastuullisuusraportointidirektiiviä (2022/2464/EU). Ensiksi tarkastellaan itse direktiiviä ja sen sisältöä sekä hieman syitä tarkemmin, miksi EU haluaa luoda yhtenäiset vastuullisuusraportointistandardit sekä raportointiviitekehykset. Tämän jälkeen paneudutaan terävämmin suomalaisten pörssilistattujen pk-yritysten tämänhetkiseen vastuullisuusraportoinnin laatuun ja laajuuteen. Alustuksien jälkeen tarkastellaan varsinaisesti uuden direktiivin vaikutuksia suomalaisiin pörssilistattuihin pk-yrityksiin. Millaisia sisäisiä ja ulkoisia muutoksia raportointiin tulee sekä millaisia mahdollisia haasteita yritykset voivat kohdata raporteja tehdessään.

Avainsanat Vastuullisuus, Direktiivi, Euroopan unioni, Pk-yritys

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.1 TUTKIELMAN TAUSTA.....	1
1.2 TUTKIELMAN RAJAUS JA TAVOITE	2
1.3 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	3
1.4 TYÖN RAKENNE	3
2 UUSI VASTUULLISUUSRAPORTOINTIDIREKTIIVI (2022/2464/EU).....	4
2.1 DIREKTIIVIN SYNNYN SYY.....	4
2.2 DIREKTIIVIN SISÄLTÖ	5
2.3 DIREKTIIVIN TAVOITE.....	6
2.4 DIREKTIIVIN VOIMAANTULO	7
3 SUOMALAISTEN LISTATTUJEN PK-YRITYSTEN TÄMÄNHETKINEN VASTUULLISUUSRAPORTOINTI.....	9
3.1 RAPORTTIEN SISÄLTÖ	9
3.2 RAPORTOINTITYYLI	10
3.3 TARKEMPI LÄPILEIKKAUS SUOMALAISEN LISTATUN PK-YRITYKSEN VASTUULLISUUSRAPORTISTA	12
4 DIREKTIIVIN TULEVAISUUDEN VAIKUTUKSET PÖRSSILISTATUISSA PK-YRITYKSISSÄ.....	14
4.1 VASTUULLISUUSRAPORTIN SISÄLLÖLLISET MUUTOKSET	14
4.2 VASTUULLISUUSRAPORTOINNISTA TIEDOTTAMINEN TULEVAISUUDESSA	15
4.3 VASTUULLISUUSRAPORTIN VARMENTAMINEN.....	16
4.4 VASTUULLISUUSRAPORTOINNISTA SAATAVAT HYÖDYT PK-YRITYKSELLE	17
5 DIREKTIIVIN TUOMAT MAHDOLLISET HAASTEET.....	19
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	21
LÄHDELUETTELO	23

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta

Yhteiskuntavastuun (Corporate Social Responsibility, CSR) merkitys ja huomioonottaminen ovat kasvaneet yritysten toiminnassa huomattavasti viimeisten vuosien saatossa. Yhteiskuntavastuu käsitteenä voidaan määrittää monellakin tavalla, mutta yksinkertaisuudessa se on ymmärrettävissä siten, että yritykset ottavat kestävän kehityksen asiat yhä enemmän huomioon toiminnassaan. Kestävä kehitys viittaa kykyyn kehittyä tavalla, joka tyydyttää nykyisten sukupolvien tarpeet samalla turvaten tulevien sukupolvien mahdollisuudet tyydyttää omat tarpeensa tulevaisuudessa (Kates, R. W., Parris, T. M., & Leiserowitz, A. A., 2005). Kestävä kehitys terminä on hyvinkin laaja ja kattava, jonka vuoksi usein yritys mielessä puhuttaessa käytetään yksinkertaisesti termiä vastuullisuus- tai ESG-asiat (Environmental, Social and Corporate Governance) eli suomeksi ympäristölliset, sosiaaliset sekä hallinnolliset asiat.

Viimeisten vuosikymmenien ja erityisesti vuosien aikana yritykset ovat alkaneet sisällyttämään vastuullisuuden tiukemmin osaksi toimintatapojansa ja liiketoimintamallejaan. Yritykset ovat alkaneet pohtia, kuinka heidän toimintansa vaikuttaa ympäröivään maailmaan, ja kuinka ne voisivat kehittää tätä kestävämpään suuntaan. Tämä näkyy erityisesti vastuullisuusraportoinnin määrällisessä sekä laadullisessa kehittämisessä. Yrityksillä on käytössään lukuisia erilaisia standardeja ja ohjeellisia raportointikehyksiä vastuullisuusasioistaan raportoimiseen. Lisäksi Euroopan unionin NFRD (Non-Financial Reporting Directive) edellytti suurten yleisen edun mukaisia tahoja, kuten pankki ja vakuutuslaitoksia, sekä noin 500 henkilöä työllistävät pörssilistatut suuryritykset julkaisemaan olennaisia ESG-tietojaan (2014/95/EU).

Suomessa NFRD koski käytännössä vain kourallista suuryrityksiä, mutta ei lainkaan pieniä ja keski-suuria yrityksiä. Tämä vanha direktiivi on kuitenkin jäämässä historiaan ja tilalle on tulossa aivan uusi direktiivi, jolla EU pyrkii ottamaan isompaa jalansijaa yritysten vastuullisuusraportoinnissa, sillä sen vaatimukset tulevat koskemaan myös muita kuin eurooppalaisia suuryrityksiä. Uuden vastuulli-

suusraportointidirektiivin (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) myötä myös eurooppalaiset pörssilistatut pienet ja keskisuuret joutuvat alkamaan raportoida vastuullisuudestaan entistä tarkempien EU:n laatimien standardien ja raportointikehyksen mukaan. Tässä tutkielmassa käydäänkin läpi uuden vastuullisuusraportointidirektiivin vaikutuksista yhtiöiden vastuullisuusraportointiin, ja otetaan erityisesti tarkasteluun vaikutukset suomalaisiin pörssilistattuihin pk-yrityksiin.

1.2 Tutkielman rajausta ja tavoite

Uusi direktiivi tulee olemaan melko laaja, ja se tulee koskemaan tulevaisuudessa kaikkia eurooppalaisia pörssilistattuja yrityksiä pois lukien mikroyritykset. Tästä syystä tutkielma onkin rajattu vain ja ainoastaan koskemaan uuden vastuullisuusraportointidirektiivin vaikutuksia suomalaisissa pörssilistatuissa pk-yrityksissä. Tähän rajaukseen päädyttiin tutkimalla suomalaisten yritysten vastuullisuusraportointia. Raportteja lähestyttiin muutaman tärkeän kysymyksen kautta kuten, millaisia standardeja ja raportointiviitekehyksiä suomalaiset yritykset käyttävät ja kuinka laajaa sekä avointa niiden raportointi on.

Suuryritykset ja yhteiskunnallisesti enemmän merkittävämmät listatut pk-yritykset, kuten lentoyhtiö Finnair, hoitavat vastuullisuusraportointiaan jo melko kiitettävästi, joten näissä uusi direktiivi ei aiheuta niin valtavia toimenpiteitä, sillä niillä on olemassa jo valmiit standardit ja kehykset, kuinka raportoida vastuullisuudesta. Uudella direktiivillä tulee olemaan kuitenkin huomattavia vaikutuksia moneen suomalaiseen listattuun pk-yritykseen, joiden vastuullisuusraportointi on tällä hetkellä hyvin kevyttä eikä siinä käytetä mitään kansainvälisiä standardeja tai raportointiviitekehyksiä, vaan ne ovat enemmän yrityksen sisällä kehiteltyjä omia näkökulmia.

Tutkielman tavoitteena on tuoda esille muutokset, joita pk-yrityksien vastuullisuusraportoinnissa tulee tapahtumaan seuraavien vuosien aikana uuden direktiivin myötä. Työn on tarkoitus antaa pk-yrityksille lähtökohdat siihen, mitä kaikkea niiden tulee direktiivin pohjalta ottaa tulevaisuudessa huomioon ja ennen kaikkea muuttamaan omassa vastuullisuusraportoinnissaan, jotta se soveltuu EU:n asettamiin standardeihin ja raportointiviitekehykseen.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tässä kandidaatintutkielmassa käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimus. Tutkielma toteutetaan kirjallisuuskatsauksena eli tutkimalla dataa, jota aiheesta on kirjoitettu. Luonnollisesti uusi vastuullisuusraportointidirektiivi (2022/2464/EU) on erittäin merkittävässä osassa työn teoriaosuudessa. Muita tärkeitä työn lähteitä ovat yritysten vastuullisuusraportit sekä vastuullisuusraportoinnista kirjoitetut kirjalliset teokset, artikkelit ja verkkoaineistot.

1.4 Työn rakenne

Tämän kandidaatintutkielman rakenne jakautuu seuraavasti. Aluksi käsitellään uusi vastuullisuusraportointidirektiivi eli mitä se pitää sisällään ja milloin se asettuu voimaan. Tämän jälkeen tutkitaan suomalaisten pörssilistattujen pk-yritystenvastuullisuusraportointia yleisesti sekä otetaan tarkempaan käsittelyyn yksi suomalainen yritys, jotta saadaan hieman parempaa käsitystä siihen, kuinka suuresta muutoksesta puhutaan. Viimeisessä teoriaosuus kappaleessa käydään läpi konkreettisesti sitä, miten uusi direktiivi tulee vaikuttamaan pk-yritysten tulevaisuuden vastuullisuusraportointiin. Kirjallisuusraportin loppuun tullaan tekemään pohdiskelua uudesta vastuullisuusraportointidirektiivistä. Pohdiskelussa tullaan käymään läpi omat ajatukset uudesta vastuullisuusraportointidirektiivistä sekä minkälaisia mahdollisia ongelmia ja haasteita sen käyttöön ottaminen voi tuottaa.

2 Uusi vastuullisuusraportointidirektiivi (2022/2464/EU)

Tässä kappaleessa paneudutaan tarkemmin Euroopan unionin asettamaan uuteen direktiiviin, joka astui voimaan 5. päivä tammikuuta 2023. Kappaleessa on tarkoitus aluksi käydä läpi, miksi EU halusi luoda uudenlaisen vastuullisuusraportointi direktiivin, vaikka kansainvälisesti yrityksillä oli jo käytävissä erilaisia standardeja ja malleja kuten GRI-standardit. Tämän jälkeen käydään läpi direktiivin pääsäännöllinen sisältö sekä sen tavoite, mitä EU haluaa direktiivin aiheuttavan. Lopuksi käsitellään vielä hieman tarkemmin direktiivin voimaantulon ajankohtaa.

2.1 Direktiivin synnyn syy

EU:n vastuullisuusraportointidirektiivi syntyi vastauksena kasvavaan tarpeeseen lisätä yritysten vastuullisuutta ja läpinäkyvyyttä. Direktiivi koskee tilinpäätöksen ulkopuolella olevista asioista raportoinnin. EU siis pyrkii integroimaan vastuullisuusasioista raportoinnin osaksi liiketoimintaa. Yritykset ovat yhä enemmän tietoisia siitä, että kuluttajat ja sijoittajat ovat kiinnostuneita yritysten ympäristö-, sosiaalisista ja hallinnollisista toimintatavoista, ja heidän odotetaan raportoivan näistä asioista entistä avoimemmin.

Direktiivin avulla pyritään luomaan vastuullisuusohjelma yritykselle, jossa pyritään keskittymään oleellisiin yritykseen vaikuttaviin vastuullisuustekijöihin. Tällä hetkellä yritysten vastuullisuusraportoinnin vaihtelu on hyvinkin kirjavaa varsinkin pk-yrityksillä. Samalla alalla on hyvinkin erilaisia vastuullisuusraportteja, jolloin niiden vertailtavuus on hyvinkin vaikeaa. Asiaa ei auta yhtään se, että yrityksillä on käytössä useita erilaisia vapaaehtoisia raportointivitekehelyksiä ja standardeja, joista valita (Silvola 2022). Standardoitujen ja selkeiden sääntelyvaatimusten puute on syynä epäselviin ja vaikeasti verrattavissa oleviin yritysten vastuullisuusraportteihin. Raporttien vertailuun täytyy luoda yhdenmukaisia mittareita ja tunnuslukuja, samankaltaisia mitä tilinpäätöksiä vertailtaessa käytetään. Tähän EU pyrkii tuomaan muutoksen luomalla yrityksille yhtenäiset standardit sekä raportointivitekehelyksen.

Tällä hetkellä vielä käytössä oleva vanha *muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi* (NFRD) ei sovi tähän uuteen EU:n pyrkimykseen parantaa yritysten välistä vertailua, sillä se koski vain suurten yleisen

edun mukaisia tahoja sekä noin 500 henkilön yrityksiä. Tätä pienemmät yritykset eivät olleet velvollisia raportoimaan vastuullisuudestaan EU:n sääntelyiden mukaan, vaan ne ovat voineet vapaasti valita erilaisten yleisten ja toimialakohtaisten väliltä tai vaihtoehtoisesti jättää kokonaan raportoimatta omasta vastuullisuudestaan.

EU:lla on merkittävää näyttöä siitä, että monet yritykset jättävät paljastamatta olennaisia tietoja kestäväan kehitykseen liittyvistä asioista, kuten kasvihuonepäästöistä. Tästä on seurannut tilanteita, joissa käyttäjät ja sidosryhmät ovat tarvinneet kestäväan kehityksen ja vastuullisuuden tietoja, mutta yritykset eivät ole olleet velvollisia jakamaan niitä (2022/2464/EU). Yritykset ovat pyrkineet kaunistelemaan omia vastuullisuusasioitaan ulkopuolisille. Tämä eturistiriita on yhdenmukainen agentuuriteorian kanssa, jossa itsekkäät johtajat toimivat joskus ainoastaan omaa etuaan ajaen vastoin sidosryhmiensä etuja. Tähän tietojen salaamiseen ja asioiden kaunistelemiseen EU pyrkii samaan muutosta uuden direktiivin avulla.

2.2 Direktiivin sisältö

CSRD edellyttää yrityksiä julkistamaan tietoja kestäväan kehityksen käytännöistään, mukaan lukien ympäristö-, sosiaali- ja hallintokysymykset laajemmin, standardoidummin ja johdonmukaisemmin. Direktiivin mukaan yritysten on raportoitava tietoa monista aiheista, kuten ympäristövaikutuksista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, työntekijöiden terveydestä ja turvallisuudesta, antikorrupsiosta, verotuksesta ja yrityksen hallinnosta. Yritysten täytyy jatkossa ottaa koko arvoketju ja sidosryhmät mukaan vastuullisuusraportointiin. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että yritys X kertoo vastuullisuusraporteissaan, kuinka heidän alihankkijansa Z käyttää tuotteidensa pakkaamiseen ainoastaan uusiutuvia materiaaleja.

Ylempänä mainittujen asioiden lisäksi uusi direktiivi velvoittaa yrityksiä asettamaan tarkemmat tavoitteet ja strategiat, sekä niihin sovellettavat aikakehykset. Yritysten täytyy ottaa retrospektiivisyys sekä tulevaisuuden suuntautuva tieto mukaan vastuullisuusraportointiin eli asioita täytyy alkaa tarkastelemaan laajemmalla aikaikkunalla (Baumüller, Grbenic 2021). Yritysten on pystyttävä tulevaisuudessa kertomaan entistä paremmin, miten ne aikovat hallita riskejä, jotka liittyvät kestävyteen, ja kuinka ne edistävät kestäväan kehitystä.

Direktiiviä täydentää vielä luonnosvaiheessa olevat EU-tason vastuullisuusraportointistandardit (EU Sustainability Reporting Standards, ESRS), jotka määrittävät raportoitavat vastuullisuuden aiheet. Tällä yritetään luoda yhtenäisyyttä eri toimialojen välille, koska tällä hetkellä yritykset tietävät mistä raportoida, mutta eivät tiedä miten raportoida, jotta yhtenäisyys säilyisi. Uuden direktiivin myötä yritysten on raportoitava eurooppalaisten kestävän kehityksen raportointistandardien (ESRS) mukaisesti, joiden tämänhetkiset luonnokset asianmukaisella menettelyllä on kehittänyt riippumaton eri sidosryhmistä koostuva elin (EFRAG 2021).

Perusvaatimusten lisäksi EU:n komissio on antanut EFRAG:ille täydelliset oikeudet kehittää yksityiskohtaiset standardit, joita sovelletaan kaikkiin direktiivin piiriin kuuluvaan yritykseen (McGuinness 2021). Standardit räätälöidään EU:n menettelytapojen mukaisiksi, mutta kuitenkin siten, että niissä otetaan kansainväliset kestävän kehityksen raportoinnin ja kirjanpidon standardit sekä puitteet huomioon, kuten esimerkiksi monissa yrityksissä käytössä oleva GRI-standardi sekä International Accounting Standards Boardin laatimat vastuullisuusraportointistandardit.

2.3 Direktiivin tavoite

Uuden vastuullisuusraportointidirektiivin tärkeimpiä tavoitteita on yksinkertaisuudessaan lisätä yritysten vastuullisuusasioista raportoimista sekä luoda avoimuutta siihen. Sen avulla pyritään takaamaan, että eri kokoiset ja erilaisilla aloilla toimivat yritykset raportoivat vastuullisuuskysymyksiään koskevat tiedot yhdenmukaisella sekä vertailukelpoisella tavalla (2022/2464/EU). Direktiivin avulla pyritään siis viemään vastuullisuusraportointi yrityksen sisälle siten, että prosessista saataisiin mahdollisimman läpinäkyvää. Tämän avulla yritykset voisivat myös aloittaa raportoimaan haasteistaan liittyen vastuulliseen toimimiseen, eikä ainoastaan positiivista lopputulosta, joka on yleinen tapa yritysmaailmassa tällä hetkellä.

Uusi raportointidirektiivi on toinen puoli Euroopan unionin kaksiosaisesta vastuullisuushankkeesta, jonka tarkoitus on antaa yrityksille valmiudet keskittyä mieluummin pitkäaikaiseen kestävään arvon luomiseen lyhyen aikavälin hyödyn sijaan, sekä samalla yhdistää osakkeenomistajien, johtajien, sidosryhmien ja yhteiskunnan edut. Toisena puolena hankkeessa on kestävän hallintotavan aloite, jonka tarkoitus on auttaa yrityksiä kontrolloimaan paremmin kestävän kehityksen asioitaan omassa

liiketoiminnassaan sekä arvoketjuissaan, kuten ihmisoikeus ja ilmaston muutos kysymyksissä (Villiers 2022).

Direktiivi on osa EU:n laajempia pyrkimyksiä edistää tulevaisuuden kestävästä rahoituksesta Euroopassa sekä saavuttaa eurooppalaisen vihreän sopimuksen tavoitteita, joissa yritetään luoda Euroopasta maailman ensimmäistä hiilineutraalia mannerta vuoteen 2050 mennessä (A European Green Deal 2021). Lisäksi halutaan, että arvonaluontiketjussa on jatkuva täydellinen tiedonkulku vastuullisuusasioihin liittyen eli kaikilla asianosaisilla, kuten sijoittajilla, täytyy olla täydellinen pääsy informaatioon koskien yhtiön kestävä kehityksen asioiden hoitamista (Petrova-Kirova & Yosifova 2022). Nämä ovat monelle nykypäivän sijoittajalle erittäin tärkeää informaatiota omien sijoituspäätösten kannalta.

EU:n mukaan uudella direktiivillä tavoitellaan myös vastuullisuusraportoinnista yrityksille aiheutuvien kulujen pienemistä keskipitkällä sekä pitkällä aikavälillä, koska siihen tulee selkeät säännökset ja viitekehykset, mistä asioista tulee raportoida ja kuinka laajasti. Tämä ei vaikuta suuryhtiöihin kovinkaan suuresti, koska niillä on jo valmiina toimivat mallit. Pk-yrityksiin tällä voi olla kuitenkin tulevaisuuden taloudellista hyötyä, sillä niiden käyttämät menetelmät ovat usein hyvinkin epästandardia. Uuden direktiivin tavoite on tuoda niille selkeämmät pelimerkit, joilla pelata.

2.4 Direktiivin voimaantulo

Uusi direktiivi astui EU-alueella voimaan 5. päivä tammikuuta 2023. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yritykset olisivat välittömästi velvollisia raportoimaan uuden direktiivin mukaan. Direktiivi velvoittaa *muun kuin taloudellisen tiedon direktiivin* alaisuudessa vaikuttavat yritykset raportoimaan vuodesta 2024 lähtien eli seuraavana vuonna julkaistava vastuullisuusraportti seuraa EU:n asettamia standardeja. Vuonna 2025 uuteen direktiivin liittyvät mukaan myös muut suuret yhtiöt, jotka eivät tällä hetkellä raportoi vanhan direktiivin mukaan. Seuraavana vuonna eli 2026 direktiivin velvoittavaan piiriin liittyvät myös pörssilistatut pk-yritykset (2021/0104(COD)).

Suomessa direktiivi tulee muuttamaan Kirjapitolain 3 a – lukua, joka velvoittaa keskimäärin 500 henkilöä työllistäviä yleisen edun kannalta merkittäviä yrityksiä raportoimaan. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee uuden lakimuutoksen ehdotuksen hallitukselle vuoden sisällä, jotta Suomessakin pyydytään EU:n asettamissa aikatauluissa eli ensimmäistä kertaa yleisen edun kannalta merkittävät yritykset raportoivat uusilla säännöksillä vuoden 2024 tapahtumistaan vuoden 2025 raporteissaan.

Konsulttitalo EY arvioi, että direktiivin piirin kuuluvien yritysten määrä nelinkertaistuu, joka tarkoittaa noin 50 000 yritystä Euroopassa. Tilastokeskuksen omien arvioiden perusteella vastuullisuusraportoivien yritysten määrä kaksinkertaistuu (Breukers 2023). Suomessa uusi direktiivi tulee koskemaan rajummin yhtiöitä, joiden vastuullisuusraportointi on tähän saakka ollut heikkolaatuista ja kapeaa.

3 Suomalaisen listattujen pk-yritysten tämänhetkinen vastuullisuusraportointi

Suomessa pörssilistatut pk-yritykset toteuttavat hyvinkin erityyppisiä vastuullisuusraportteja. Osalla ne ovat hyvinkin laajamittaisia ja avoimia, kun taas toiset yritykset kertovat muutamalla sivulla yhtiön vastuullisuudesta. Tässä kappaleessa on tarkoitus käydä läpi yritysten vastuullisuusraportointityyliä sekä niiden sisältöä. Kappaleen viimeisessä osiossa otetaan tarkempaan käsittelyyn vielä suomalainen pörssilistattu pk-yritys, jotta saataisiin vieläkin tarkempaa ja parempaa kuvausta siitä, millaista melko heikosti raportoivan suomalaisen pk-yrityksen tämänhetkinen vastuullisuusraportointi on.

3.1 Raporttien sisältö

Suomalaisten pörssilistattujen pk-yritysten vastuullisuusraportointi on yleisesti ottaen vielä melko vähäistä. Iso osa pk-yrityksistä ei ole vielä tiedostanut vastuullisuusraportoinnin merkitystä tai eivät koe sitä tärkeäksi liiketoiminnan kannalta, vaikka todellisuudessa viimeisten vuosien saatossa kestävän kehityksen asiat ovat nousseet erittäin merkittäväksi osaksi suomalaistenkin yritysten liiketoimintaa ja tästä johtuukin, että yhä useammat asiakkaat, sijoittajat sekä muut sidosryhmät odottavat yrityksiltä avoimuutta ja vastuullisuutta. Tässä on kuitenkin ollut ongelmana se, että historiallisesti pienillä ja keskisuurilla yrityksillä vastuullisuusraportoinnista saatava kustannushyötysuhde ei ole ollut positiivinen, jonka vuoksi ne eivät ole panostaneet siihen niin merkittävästi kuin suuryhtiöt (Raithel & Schreck 2018).

Suomessa lainsäädännöllinen lähestymistapa on tähän saakka ollut joustavaa raporttien sisällön suhteen. Tämän takia Suomessa listattujen pk-yrityksien vastuullisuusraporttien sisällöt ja laajuudet vaihtelevat hyvinkin paljon yritysten koon ja toimialojen välillä. Yhtiöille on haluttu antaa melko vapaat kädet, jotta he pystyvät joustamaan sekä sovittamaan vastuullisuusraportoinnin omaan yritykseen parhaiten sopivaksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019). Tämä joustavuus tulee kuitenkin muuttumaan uuden direktiivin myötä ja pk-yritykset joutuvat alkaa seuraamaan EU:n asettamia sisältövaatimuksia.

Jotta pk-yritys voisi raportoida vastuullisuudestaan, sen on ensin tunnistettava, mitkä ovat sen tärkeimmät vastuullisuuskysymykset ja määriteltävä tavoitteet sekä mittarit vastuullisuuden seuraamiseksi. Monet pk-yritykset käyttävät pohjana YK:n asettamia kestävän kehityksen tavoitteita. Ne käyttävät näitä tavoitteita arvioidakseen nykyistä toimintaansa tunnistamalla sekä mittaamalla, kuinka hyvin ne suoriutuvat kyseisessä tavoitteessa. Yritykset voivat käyttää kyseisiä tavoitteita uusien tuotteiden kehittämiseen ja suunnitteluun kehittäen tuotteita sekä palveluita, jotka edesauttavat kestävän kehityksen tavoitteita (GRI & IOE 2020). Käytännössä yritykset siis valitsevat YK:n 17 kestävän kehityksen tavoitteen joukosta omaan toimintaansa parhaiten kuvaavat kohdat ja raportoivat näiden seuraamisesta ja onnistumisesta omassa yrityksessään.

Monissa pk-yrityksissä vastuullisuusraportointia ohjaavat yrityksen omat arvot. Tällä tarkoitetaan sitä, että raportointi ei sisällöllisesti seuraa mitään yleisiä standardeja tai ohjeistuksia. Nämä arvot liittyvät usein melko ympäröivästä ESG-tekijöihin eli talouteen, sosiaalisuuteen ja hallintoon, jotka ovat vielä usein kaiken lisäksi melko itsestään selviä arvoja eurooppalaiselle yritykselle. Yrityksissä pyritään siis raportoimaan melko samankaltaisista asioista, joita on mahdollisesti kirjattu jo aiemmin niiden yleisiin eettisiin ohjeisiin ja arvoihin. Tämän kaltainen heikompi ja melko itsestään selvyyksistä raportointi on tyypillistä yrityksille, jonka resurssit tai kustannushyötysuhde ei riitä tuottamaan laajamittaisia monen sivun vastuullisuusraportteja.

Toisaalta on myös mahdollista, että yrityksen resurssit riittäisivät, mutta kiinnostusta vastuullisuusasioita kohtaan ei yrityksellä ole. Tämän tyyillisille yrityksille uuden direktiivin vaikutukset tulevat olemaan hyvinkin silmiä avaavia, sillä yrityksiltä odotetaan kestävyystavoitteiden julkaisemista. Hallitusten on herättävä ja johtoryhmien on alettava miettimään tulevaisuuden vastuullisuusasioita ja tavoitteita yrityksissä.

3.2 Raportointityyli

Suomessa pörssilistattujen pk-yrityksien vastuullisuusraportointityyli on ollut pitkään jo hyvinkin kirjavaa. Lyhyemmällä tyyllillä raportoivat ovat julkaisseet käytännössä vain jonkin verran tietoja ja keroneet muutamilla lauseilla, esimerkiksi yrityksen henkilöstöstä, arvoista sekä vastuullisuuden eteen

tehdystä ratkaisusta. Laajemmin raportoivat yritykset ovat pyrkineet avaamaan näitä asioita paljon yksityiskohtaisemmin ja selkeämmin, jotta raportin lukija saa parhaan mahdollisen käsityksen yrityksen vastuullisuuden eteen tekemistä asioista. Kirjassaan *Sustainable Investing: Beating the Market with ESG* (2021, 186.) Silvola ja Landau toteavat, että kehittyneemmät yritykset ovat ottaneet vastuullisuusasiat ja niistä raportoimisen osaksi yrityksen kestävästä strategiaa, kun taas heikommin raportoivat julkaisevat jonkin näköisen vastuullisuusstrategiansa, mutta sitä ei ole todellisuudessa juuri lainkaan integroitu osaksi yrityksen toimintaa.

Samalla alalla voi olla hyvinkin erilaisia vastuullisuusraportointityylejä. Tämä on seurausta siitä, että Suomen laissa on annettu hyvin joustavat ja vapaat kädet vastuullisuudesta raportoimiseen, jonka vuoksi pörssilistatut pk-yritykset eivät ole olleet ennen uutta direktiiviä lainsäädännöllisesti velvollisia raportoimaan vastuullisuudestaan. Entinen *muun kuin taloudellisen raportoinnin direktiivi* toimi pohjana suuryrityksille, mutta pk-yritykset ovat voineet valita vapaasti erilaisten yleisten ja toimialakohtaisten standardien väliltä. Raportointimenetelmän valinnan suhteen olisi tärkeää, että tulokset olisivat mitattavissa ja vertailtavissa yhtiöiden kesken (Jussila 2010, 114). Tämä vertailtavuuden parantuminen yhtiöiden ja toimialojen välillä on asia, johon myös EU ennen kaikkea pyrkii uudella vastuullisuusraportointidirektiivillään.

Suomessa pörssilistattujen pk-yrityksien eniten käytetty virallinen vastuullisuuden raportointimenetelmä on tällä hetkellä GRI-standardi, joka määrittää standardin omilla nettisivuilla seuraavasti (GRI 2023):

”GRI-standardi antaa kaikille organisaatioille koosta riippumatta työkalut vastuullisuuden ymmärtämiseen sekä siihen, miten raportoida vaikutuksista talouteen, ympäristöön sekä ihmisiin uskottavalla ja vertailukelpoisella tavalla. Tämän avulla yrityksen panoksesta kestävä kehityksen asioihin tulee läpinäkyvämpää ulkopuolisille tahoille.”

GRI antaa siis mittareita, kuinka yritys voi raportoida ESG-asioistaan, jotka muodostavat usein pitkän tähtäimen strategisen pohjan yrityksen vastuullisuusraportointiin. GRI-standardi on melko joustava ja siinä on melko laaja valikoima ohjeita, joista pk-yritykset ovat voineet valita omaan liiketoimintaan sekä sidosryhmille parhaiten sopivimmat mittarit ja indikaattorit. Tähän hyvänä esimerkkinä

toimii elintarviketeollisuuden yhtiö Atria Oyj, joka käyttää yhtiön sisällä eri liiketoiminta-alueilla hyvinkin erilaisia vastuullisuuden mittareita, koska liiketoimintojen luonne sekä markkina-asema vaihtelee näiden välillä melko voimakkaastikin (Atria 2022). Uuden direktiivin täyttämisen vaikutusta tämän tyyliin raportointikikkailuun on melko mahdotonta vielä täysin ennustaa ennen lopullisia säädöksiä. Varmaa on kuitenkin, että muutosta tulee tapahtumaan, koska tämän tyylinen raportointi on suuressa ristiriidassa yhtiöiden välisen vertailtavuuden parantumisen kanssa.

3.3 Tarkempi läpileikkaus suomalaisen listatun pk-yrityksen vastuullisuusraportista

Tämän kappaleen esimerkkiyhtiönä toimii suomalainen kiuas- ja saunatarvikkeita valmistava yritys Harvia Oyj. Yhtiö osui silmiini tutkiessani erilaisten listattujen suomalaisten pk-yritysten viimeisimpiä vastuullisuusraportteja. Harvian kohdalla viime vuosien vastuullisuusraportointi on melko heikkoa, kun ajatellaan, että kyseessä on vielä melko voimakkaasti ympäristöön linkittyvä toimiala puun polton takia.

Harvian vastuullisuuden toimintaa ohjaa heidän oma toimintatapaohjeensa sekä sitoumukset, jotka yhtiössä määriteltiin vuonna 2021 seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Yhtiö raportoi toiminnastaan muutamana melko perinteisen vastuullisuussitoumuksen ja tavoitteen kautta, joita ovat turvallinen työyhteisö ja hiilijalanjäljen minimoiminen. Muut kaksi sitoumusta ovat hyvä ja terve elämä sekä vastuullinen kokemus ja nautinto. Tämän tyylliset vastuullisuustavoitteet koetaan usein pelkkänä positiivisen kuvan luontina ja sanahelinänä, ilman minkäänlaisia konkreettisia keinoja tuloksien saavuttamiseen.

Yhtiö ei käytä minkäänlaisia virallisia indikaattoreita siihen, pois lukien CO₂-päästöt, kuinka aikovat mitata ja arvioida näiden tavoitteiden onnistumista ja kehittymistä tulevaisuudessa. Yhtiö ei käytä raportoinnissaan mitään kansainvälisiä viitekehyksiä taikka standardeja omien vastuullisuusasioiden mittaamiseen ja julkaisemiseen, joka tuottaa ongelmia tulosten viralliseen vertailuun yhtiöiden välillä. Lisäksi yhtiön raportoinnin laajuus on vielä hyvin kapeaa. Raportin pituus on ainoastaan viisi

sivua, kun samaan aikaan laajasti raportoivat yhtiöt kirjoittavat monen kymmenen sivun raportteja vastuullisuusasioistaan (Harvia 2022).

Harvia Oyj on kuitenkin vain yksi esimerkki monista suomalaisista listatuista pk-yrityksistä, joiden vastuullisuusraportointi on tällä hetkellä vielä melko lapsen kengissä laadun ja etenkin laajuuden suhteen. Tämän takia uuden EU:n vastuullisuusraportointidirektiivin vaikutukset tulevat olemaan merkittävät sekä huomattavasti resursseja kuluttavia näissä yhtiössä, koska myös näiltä kuluttajat vaativat nykypäivänä laajempaa ja tarkempaa raportointia kestävän kehityksen asioissa. Heikommin raportoivat yhtiöt voivat joutua turvautumaan ulkopuolisten tahojen apuun, jotta he saavat raporttinsa tehtyä tulevaisuudessa uusien EU-säännösten mukaan. Yrityksiltä vaaditaan huomattavasti kunnianhimoisempia tavoitteita ja tekoja tulevaisuudessa. Kuluttajille ei enää riitä vaatimaton raportoiminen perinteisistä ympäristökysymyksistä, vaan yritysten täytyy oikeasti alkaa keskittymään sellaisiin asioihin, joilla on merkitystä kuluttajille, sijoittajille sekä muille sidosryhmille.

4 Direktiivin tulevaisuuden vaikutukset pörssilistatuissa pk-yrityksissä

Suomessa on paljon pörssilistattuja pk-yrityksiä, joihin direktiivi tulee vaikuttamaan. Vaikka monet suomalaiset pk-yritykset jo noudattavat vastuullista liiketoimintaa, uuden direktiivin vaikutus voi silti olla merkittävä. Direktiivillä tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia yhtiöiden vastuullisuusraporttien sisältöihin, mutta myös niistä tiedottamiseen. Tämän kappaleen on tarkoitus avata uuden direktiivin tulevaisuuden vaikutuksia suomalaisiin pörssilistattuihin pk-yrityksiin. Direktiivin myötä kaikille listatuille suomalaisille pk-yrityksille on luvassa merkittäviä uudistuksia, erityisesti niille yhtiöille, jotka eivät ole ennen julkisesti juuri kertoneet yrityksen kestävyysvaikutuksista taikka tulevaisuuden suunnitelmista vastuullisuuden suhteen.

4.1 Vastuullisuusraportin sisällölliset muutokset

Täysin tarkkoja sisällöllisiä muutoksia ja vaatimuksia ei ole vielä tätä tutkielmaa tehdessä tullut, koska riippumaton elin EFRAG on vasta luomassa standardeja. Yksityiskohtaiset standardit on tarkoitus luoda tämän vuoden aikana, jotta suuryritykset pystyvät ottamaan ne käyttöönsä vuoden 2024 vastuullisuusohjelmiin sekä -raportteihin. Tällä hetkellä tiedetään kuitenkin jo pääpiirteittäin direktiivin tuomista suurimmista muutoksista yritysten vastuullisuusraporttien sisältöihin. Direktiivin myötä raportointivaatimukset tulevat olemaan huomattavasti yksityiskohtaisemmat sekä laajemmalla, jonka vuoksi monen pk-yrityksen vastuullisuusraportointiin tulee täysin uusia aiheita, kuten raportointia sosiaalistasoista, ihmisoikeuksista ja korruption vastaisesta toiminnasta. Laajuuden merkitys tässä tilanteessa tarkoittaa sitä, että tiedot on annettava niin laajasti kuin on tarpeen, jotta ulkopuolinen taho ymmärtää yhtiön toiminnan vaikutuksen.

EU on pyrkinyt uudella vastuullisuusraportointidirektiivillään kasvattamaan myös yritysten tulevien vuosien taksonomiaraportointiaan, joka tulee koskemaan kaikkia yrityksiä, joita uusi vastuullisuusdirektiivikin koskee. Taksonomiaraportoinnilla tarkoitetaan EU:n kehittämiä ja julkaisemia luokituk-
sia, joilla yritetään edistää kestävästä kehityksestä luomalla yhtenäisempiä raportointivaatimuksia, ja tätä kautta varmistaa, että rahoitusmarkkinoilla käytetyt tiedot ovat luotettavia ja vertailukelpoisia. Kaikkien uudella standardilla raportoivien täytyy soveltaa taksonomia-asetuksen artiklaa 8, joka vel-

voittaa heidät raportoimaan, kuinka hyvin heidän tulonsa, käyttöomaisuusinvestoinnit sekä käyttöomaisuus ovat ympäristön kannalta kestäviä (Baumüller & Grbenic 2021). Tavoitteena on, että yritysten raportointi olisi vertailukelpoista ja tätä kautta helpottaa ennen kaikkea sijoittajien päätöksentekoa kestävien ja vastuullisten investointien tekemiseksi.

Kattava merkittävä muutos tulee olemaan integroitu raportointi, joka tarkoittaa vastuullisuusraportoinnin liittämistä osaksi taloudellista raporttia. Tämä edellyttää yrityksiltä uudenlaista lähestymistapaa raportointiin, joka sisältää laajemman näkemyksen yrityksen kestävä kehityksen vaikutuksista. Talousraportoinnin lisäksi yrityksiltä odotetaan vastuullisuuden integroimista osaksi kaikkea liiketoimintaansa eli vastuullisuus tulee liittää osaksi yrityksen strategiaa sekä päätöksentekoa. Tämän seurauksena yritysten täytyy myös alkaa keskittyä ja raportoimaan tarkemmin yrityksen vaikutuksista sen sidosryhmiin, kuten asiakkaisiin, työntekijöihin ja paikallisyhteisöihin. Tämä onnistuu vain, jos yritys on tietoinen sen sidosryhmien odotuksista ja tarpeista (2022/2464/EU).

Olenaisuus on useimpien kestävä kehitykseen liittyvien raportointiviitekehysten ja standardien kulmakivi. Yksi merkittävimmistä muutoksista uuden direktiivin myötä on ”kaksinkertaisen olennaisuuden” (double-materiality) selkeä käyttöönotto (Baumüller & Grbenic 2021), jolla tarkoitetaan kahdensuuntaista toiminnan vaikutusten arviointia eli sekä yrityksen vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan että ympäristön vaikutuksia yritykseen (Baumüller & Sopp 2021). Käytännössä tämä tarkoittaa edellisessä kappaleessa käytyä yritystä ja sen sidosryhmiä. Yrityksen tulee arvioida vastuullisuusraportointinsa sisältöä ja tavoitteita sekä yrityksen että sen sidosryhmien näkökulmasta. Tämä tulee tulevaisuudessa olemaan erittäin tärkeä osa, jotta voidaan varmistaa, että raportointi kattaa olennaiset asiat ja että se vastaa sidosryhmien odotuksia ja tarpeita.

4.2 Vastuullisuusraportoinnista tiedottaminen tulevaisuudessa

Vastuullisuusraportin tiedottamisessa on tärkeää, että yritys valitsee julkaisutavan, joka sopii parhaiten sen resursseille ja sidosryhmille. Useat suomalaiset pk-yritykset, kuten myös suuryhtiöt ovat julkaisseet vastuullisuusraportin osana vuosikertomustaan yhtiöiden verkkosivuilla, joka on luon-

nollista, koska tällöin se tavoittaa sidosryhmät ja vuosikertomusta muutenkin tarvitsevat melko helposti. Suuryrityksillä sekä osalla pk-yrityksistä löytyy vuosikertomuksen lisäksi yhtiön verkkosivuilla erillinen vastuullisuuskohta, josta löytää helposti ja nopeasti tietoa yhtiön tavoitteista ja toimista. Vastuullisuusraporttien julkaisussa on ennen kaikkea tärkeää, että ne ovat helposti saatavilla ja tavoittavat oikeat henkilöt.

Uuden direktiivin myötä listatuille pk-yrityksille tulee kuitenkin hieman lisää pään vaivaa, varsinkin sellaisille yhtiöille, jotka eivät ole julkaisseet vastuullisuusraportteja juuri ollenkaan. Uusi vastuullisuusraportointidirektiivi vaatii yrityksiä nimittäin siirtymään sähköiseen raportointijärjestelmään käyttäen *Euroopan yhtenäistä elektronista muotoa* (ESEF). Vastuullisuusraportit on toimitettava tulevaisuudessa koneellisesti luettavassa muodossa.

ESEF on vuonna 2019 käyttöön otettu sähköinen raportointimuoto, jonka Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen on kehittänyt edistääkseen liikkeeseenlaskijoiden julkistamien taloudellisten tietojen läpinäkyvyyttä sekä saatavuutta. EU haluaa jatkossa yhtiöiden vastuullisuusraportit ennalta määritetyssä sähköisessä muodossa. Tämä helpottaa sijoittajien ja muiden sidosryhmien pääsyä ja analysointia dataan. Sijoittajilla täytyy olla täysi pääsy yhtiötä koskevaan informaatioon, jota he käyttävät hyväkseen arvioidakseen ilmastonmuutoksesta sekä muista kestävyyskysymyksistä aiheutuvia sijoitusriskejä yhtiön kohdalla (Deloitte 2021).

4.3 Vastuullisuusraportin varmentaminen

Vastuullisuusraporttien varmentaminen tarkoittaa sitä, että ulkopuolinen taho tarkastaa ja arvioi yrityksen laatiman vastuullisuusraportin sisällön ja laatimismenetelmien oikeanlaisen käytön. Tämä on siis samankaltainen prosessi kuin yrityksen tilinpäätöksen varmentaminen, jonka vuoksi myös tähän käytetään riippumatonta kolmatta osapuolta, kuten tilintarkastusyhtiötä tai muuta henkilöä, jolla on tarvittavat pätevyydet asiaan. Vanha direktiivi eikä Suomen kirjanpitolaki ole edellyttänyt yrityksiä varmentamaan vastuullisuusraporttejaan, jonka vuoksi käytännössä harvalla pk-yrityksellä on ollut tähän saakka varmennetut raportit. Lisäksi taloudellisten resurssien puute voi olla syynä, että pk-yritykset eivät ole halunneet varmentaa vastuullisuusraporttejaan, koska se ei ole ollut pakollista aiemmin.

Uuden direktiivin myötä kaikki yritykset joutuvat kuitenkin tarkastuttamaan raporttinsa ulkopuolisella taholla, joka varmentaa, että annetut tiedot ovat vertailukelpoisia, tarkkoja sekä noudattavat tulevia EU:n standardimääräyksiä. Tällöin pystytään varmistamaan, että ulkopuolisille sidosryhmille kerrottavat yrityksen ESG-tiedot ovat täysin luotettavia (Silvola 2022). Varmennuksen avulla pyritään luomaan lisää avoimuutta ja luotettavuutta yrityksen toiminnan vaikutuksista ympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Tämän seurauksena rakennetaan vahvempaa luottamusta yritysten ja sen sijoittajien sekä sidosryhmien välillä, koska ne vaativat nykypäivän yrityksiltä yhä enemmän ja enemmän läpinäkyvyyttä toiminnan suhteen.

4.4 Vastuullisuusraportoinnista saatavat hyödyt pk-yritykselle

Uuden vastuullisuusraportointidirektiivin myötä listatuissa suomalaisissa pk-yrityksissä kannattaa aloittaa valmistautuminen systemaattisempaan prosessiin sekä mittaamisen metodologiaan. Raportointipakko tulee olemaan yrityksille kuluja ja resursseja vievä erä, mutta oikein toteutettuna investointina suomalaiset pk-yritykset voivat saada siitä strategista hyötyä ja tätä kautta luoda kilpailuetua itselleen.

Yritysten toiminnalla ja tavoitteilla on vaikutusta ympäröivään maailmaan, koska ne ovat sosiaalisia instituutioita (Manzurul 2006). Nykypäivänä yhä useammat kuluttajat ovat kiinnostuneita vastuullisemmista yrityksistä ja valmiita myös maksamaan suurempia summia vastuullisesti tuotetuista tuotteista. Jos yritys on kuluttajan mielestä vastuuton, hän vaihtaa sen hyvinkin nopeasti vastuullisempaan verrokkiyritykseen, joka huomioi omassa toiminnassaan esimerkiksi ihmisoikeuskysymykset sekä luonnonvarojen vastuulliseen ja oikeudenmukaiseen käytön. Laadukas ja ennen kaikkea avoin vastuullisuusraportointi voi siis auttaa yrityksiä erottumaan kilpailijoistaan ja tätä kautta houkuttaa asiakkaita, jotka arvostavat vastuullisuutta omassa kulutustottumuksissaan ja -valinnoissaan.

Vastuullisuusraportointi voi auttaa pk-yrityksiä löytämään omasta toiminnastaan riskejä ja mahdollisuuksia sekä kehittämään käytännön parannuksia, jotka voivat johtaa tehokkaampaan ja kestävämpään liiketoimintaan. Tämä voi liittyä kustannussäästöihin, jolloin yritykset löytävät vastuullisuusraportoinnin kautta keinoja tehokkaampaan resurssien käyttöön kuten energiatehokkuuden

parantamiseen, jätehuollon optimointiin ja raaka-aineiden tehokkaampaan hyödyntämiseen. Samalla se voi myös sitouttaa työntekijöitä toimimaan näiden edellä mainittujen tavoitteiden mukaan, kun jokainen tietää millaisia vastuullisuustavoitteita yhtiön raporteissa tavoitellaan.

Vastuullisuusraportoinnin avulla pk-yritys voi kehittää luottamusta sen sidosryhmien kanssa, jonka seurauksena yrityksen brändikuva muodostuu positiivisemmaksi. Nykymaailmassa brändi muodostaa suuren osan yrityksen arvosta, joten on erityisen tärkeää, että kuluttajalle tulee vastuullinen kuva nähdessään yrityksen logon tai jonkun sen valmistavan tuotteen. Tästä hyvänä esimerkkinä on Marimekon Unikko-kuosi, josta kuluttajalle tulee välittömästi vastuullisesti tuotettu vaate mieleen.

Ensisijaisen tärkeää on, että vastuullisuusraportointia johdetaan oikein toteutettuna sidosryhmien edut huomioiden sekä ennen kaikkea pitkän aikavälin strategiana (Battaglia, Bianchi, Frey & Iraldo 2010). Yritysten vastuullisuusohjelmien tavoitteissa täytyy näkyä jatkuvuus ja tulevaisuudessa tapahtuvat muutoksessa. Näiden laadukkaiden ja tarkkaan mietittyjen tavoitteiden seurauksena vastuullisuusraportin lukija ymmärtää, että yritys oikeasti välittää yhteiskunnallisista asioista ja pyrkii toimimaan vastuullisesti myös tulevaisuudessa.

5 Direktiivin tuomat mahdolliset haasteet

Direktiivi tuo mukanaan suomalaisille pk-yrityksille myös paljon haasteita. Uudenlainen vastuullisuusraportointi aiheuttaa yrityksissä kuluja ja haasteita, koska yritykset joutuvat raportoimaan laajemmin vastuullisuusasioistaan. Tämä vaatii yrityksiltä entistä kattavampaa tietojen keräämistä, joka voi olla monelle pk-yritykselle melko tuntematonta. Lisäksi uuden direktiivin myötä yritykset joutuvat alkaa keräämään uudenlaista tietoa, jota ennen ei ole raportoitu. Tämä voi olla erityisenkin haasteellista varsinkin, jos tiedonkeruu vaatii uusia järjestelmiä tai prosesseja esimerkiksi korruption tai hiilineutraaliuden tutkimiseen. EFRAG on luomassa useita hyvinkin yksityiskohtaisia standardeja ja onkin mahdollista, että tämä johtaa liian moneen standardiin ja siitä seuraavaan tietojen epäjohdonmukaisuuteen yritysten välillä (Latham & Watkins 2022). Tämän seurauksena yrityksissä voi syntyä epätietoisuutta siitä, mitä heidän oikeasti kuuluu raportoida.

Mahdollista on, että uuden direktiivin standardit ovat ristiriidassa nykyisten standardien ja raportointikehysten kanssa. Tämä voi tuottaa ongelmia pk-yrityksille, jotka jo ennalta seuraavat vastuullisuusraportoinnissaan isompia kansainvälisiä standardeja, kuten GRI:tä. Direktiivi ja esimerkiksi IFRS:n käyttämät vastuullisuusraportoinnin standardit saattavat sisältää aivan erilaisia asioita, joiden seurauksena yrityksille syntyy monimutkaisuutta sekä epätietoisuutta, jotka aiheuttavat yrityksille lisää kustannuksia. Yrityksille saattaa nousta käsitys, että heidän on seurattava kahta erilaista standardia samanaikaisesti, joka tuntuu vastenmieliseltä ja haastavalta (Baumüller & Grbenic 2021).

Päällekkäisyyksien ja mahdollisten ristiriitojen välttämiseksi yritykset sanoivat oman sanansa jo vuonna 2021 järjestetyssä konferenssissa, jossa he ehdottivat, että IFRS asettaa ydinraportointivaatimukset ympäri maailmaa ja tähän hallintoalueet kuten EU, asettavat omat prioriteettinsa, jotka sopivat heidän raportointiympäristöönsä ja poliittisiin vaatimuksiinsa (World Economic Forum 2021). Tämä kuitenkin tarkenee vasta, kun tarkat direktiivin asettamat standardit ovat julkaistu. Varmaa kuitenkin on, että strategisia muutoksia sekä mahdollisia investointeja on luvassa yritysten liiketoimintamalleihin, jotta se pystyy integroimaan uudet raportointivaatimukset joka päiväseen toimintaansa. Tämän tyyliset uudistukset saattavat viedä hyvinkin paljon aikaa, joten varsinkin heikommin raportoivien listattujen pk-yritysten kannattaa alkaa miettimään näitä asioita välittömästi.

Uuden vastuullisuusraportointidirektiivin myötä yrityksiin syntyy uudenlaisia hallinnollisia haasteita, sillä direktiivi vaatii yrityksiä raportoimaan niiden johtajien roolista vastuullisuuden edistäjänä. Yritysten johtajilla on iso rooli vastuullisuuden edistäjänä, sillä hän on esimerkkinä muille työntekijöille yrityksessä. Jo yli 10 vuotta sitten ymmärrettiin, että työntekijät arvostavat, jos johto suhtautuu positiivisesti CSR-arvoihin. Tämä osoittaa visionääristä johtamista, jonka seurauksena työntekijät ponnistavat kovemmin, joka taas vaikuttaa positiivisesti yrityksen tuloksen tekokykyyn (De Luque, Washburn, Waldman & House 2008). Johtajan ja johtoryhmän on selvitettävä tarkkaan, millaisia vaatimuksia ja toimenpiteitä direktiivi aiheuttaa yritykselle.

Tämän jälkeen ohjataan työntekijät toimimaan direktiivin vaatimilla tavoilla, jotta vältetään mahdollisilta virheiltä, jotka saattaisivat myöhemmin aiheuttaa mainehaittoja tai pahimmillaan oikeudellisia seuraamuksia yrityksissä. Yrityksiin tarvitaan tulevaisuudessa entistä kestävämpää johtamista, sillä usein varsinkin pk-yrityksiltä on jäänyt iso osa tavoitteista saavuttamatta, koska heidän vastuullisuusstrategiansa on pysynyt erillään käytännön toiminnasta sekä johtoryhmän työstä (Bhimani, Silvola & Sivabalan 2016).

6 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on analysoitu Euroopan unionin uutta vastuullisuusraportointidirektiiviä (2022/2464/EU), ja erityisesti tarkasteltu sen tulevaisuuden vaikutuksia suomalaisten pörssilistattujen pk-yritysten raportointiin. Uusi direktiivi tulee sisältämään paljon uusia vaatimuksia yritysten vastuullisuusraportointiin, jolla pyritään parantamaan kestävästä kehitystä ja vastuullisuutta Euroopassa. Direktiivin myötä yritysten on raportoitava edellistä kattavammin ja läpinäkyvämmiin sosiaalisesta, ympäristöllisestä ja hallinnollisesta eli niin sanotuista ESG-asioistaan. Samalla nämä tiedot pitää tulevaisuudessa olla entistä helpommin sijoittajien ja muiden sidosryhmien käytettävissä. Tutkielmassani yhtenä esimerkkinä käytetty Harvia Oyj tulee kokemaan melko suuren muutoksen vastuullisuusraportoinnin laajuudessaan ja sisällössään, jonka vuoksi sitä oli hyvä käyttää esimerkkiyhtiönä. Sen kautta sai avartaa kuvaa siitä, kuinka merkittävästä tulevaisuuden muutoksesta puhutaan.

Uusi direktiivi tuo mukanaan varsinkin huomattavasti raportoiville listatuille pk-yrityksille paljon uudistuksia, jotka ovat haastavia. Monet yritykset saattavat joutua alkuun turvautumaan ulkopuolisen tahon apuun selviytyäkseen uusista vaatimuksistaan vastuullisuusraportoinnin suhteen, josta luonnollisesti syntyy myös uusia kuluja yritykselle. Lisäksi tietojen uudenlainen kerääminen ja analysointi aiheuttaa kustannuksia yrityksissä, kun yritykset joutuvat kouluttamaan ja kehittämään henkilöstä uudentilaisiin raportointimenetelmiin. Tämä on kuitenkin välttämätöntä sillä nykypäivänä kuluttajat olettavat, että yrityksillä on jotain mistä kertoa liittyen heidän vastuullisuusasioihinsa. Jos yritys on vastuuton kuluttajan mielestä, hän helposti vaihtaa vastuullisempaan verrokkiin.

EU haluaa luoda uuden direktiivin avulla yhtenäisyyttä ja vertailtavuutta vastuullisuusraportointiin. Tässä on kuitenkin tärkeä huomioida yritysten koot eli samat standardit eivät välttämättä toimi suuryrityksissä ja pk-yrityksissä. Vastuullisuuden raportointi on hyödyllinen johtamistyökalu, kunhan pk-yrityksille sovitettaisiin oma sopiva raportointistandardi päällekkäisyyksien, byrokratian sekä yritysten kustannusten vähentämiseksi. EFRAG on ottamassa huomioon myös pk-yritykset ja niiden kapasiteetit standardeja luodessaan, mutta niiden sisältö jää tulevaisuuden varaan. EU haluaa kuitenkin pitää yritysten välisen vertailtavuuden mahdollisimman läpinäkyvänä ja selkeänä.

Uusi raportointi astuu listatuille pk-yrityksille voimaan vuonna 2026. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että sitä ei kannattaisi miettiä aiemmin, sillä raportointipaine tulee näkymään pk-yritysten toiminnassa jo aikaisemmin esimerkiksi alihankkijoiden joukossa. Tulevat raportointivaatimukset koskevat aluksi vain listattuja pk-yrityksiä, mutta ei mene varmaan kovinkaan kauaa, kun sen vaikutukset leviävät myös listaamattomiin pk-yrityksiin, joten näissäkin olisi syytä herätä vastuullisuusasioihin mahdollisimman nopeasti. Nykypäivänä vastuullisuusasioista raportointi on ainoastaan positiivinen asia yrityksille, vaikka se saattaakin aiheuttaa kustannuksia.

Uusien raportointivaatimuksien myötä suomalaiset pörssilistatut pk-yritykset voivat käyttää laadukasta raportointia myös kilpailuedun luomiseen. Raportointi voi antaa pk-yritykselle mahdollisuuden osoittaa sidosryhmilleen vastuullisuustoimintansa ja menestyä ympäristöystävällisenä ja vastuullisena yrityksenä. Tässä on kuitenkin erityisen tärkeää, että päästään eroon itsestäänselvyyksien viestinnästä. Sijoittajat, kuluttajat ja muut sidosryhmät vaativat faktapohjaista tietoa siitä, mitkä ovat yritykset tulevaisuuden vastuullisuuden tavoitteet ja kuinka he aikovat saavuttaa nämä.

Kaiken kaikkiaan uusi vastuullisuusraportointidirektiivi nähdään tärkeänä askeleena kohti kestävien liiketoimintakäytäntöjen edistämistä sekä yritysraportoinnin läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden parantamista. Se tulee edistämään kestävä kehityksen tavoitteita ja vastuullisuutta Euroopassa, mutta onnistuakseen vaaditaan tiivistä ja mahdollisimman avointa yhteistyötä yritysten, sidosryhmien ja viranomaisten välillä. Lisäksi on tärkeää, että työntekijät saadaan mukaan jo vastuullisuustavoitteiden luomisvaiheessa sekä itse raportointiin, koska heillä on paljon näkemystä yrityksen tilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Lisäksi henkilöstön hyvinvointiin liittyvissä asioissa, kuten sairauspäivien syissä, he ovat tärkein tiedonlähde yritykselle.

Jatkotutkimuksena voitaisiin ottaa yksityiskohtaisempaan käsittelyyn myöhemmin tänä vuonna julkaistavat EFRAG:in tarkat standardit ja tutkia sieltä tarkemmin, miten tietyt kohdat on toteutettu yrityksissä ja millaisia käytännön muutoksia näistä syntyy suomalaisille pk-yrityksille. Kaikesta huolimatta direktiivi on tullut jäädäkseen, joten nyt on korkea aika jokaisen suomalaisen listatun suur- ja pk-yrityksen herätä omaan vastuullisuuteen ja siitä raportointiin.

Lähdeluettelo

- A European Green Deal. (2021). *Delivering the European Green Deal*. Haettu osoitteesta https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en, 24.4.2023
- Atria (2022). *Yritysvastuuraportti 2022*. Haettu osoitteesta https://www.atria.fi/globalassets/at-riagroup/vuosiraportointi-2022/pdf-raportit/atria_yritysvastuuraportti_2022_fi.pdf, 26.4.2023
- Battaglia, M., Bianchi, L., Frey, M. & Iraldo, F. (2010) *An innovative model to promote CSR among SMEs operating in industrial clusters: evidence from an EU project*. *Corporate –Social Responsibility and Environmental Management*. Vol. 17(3). (pp.133–141).
- Baumüller, J. & Grbenic, S. (2021). *Moving From Non-Financial to Sustainability Reporting: Analyzing the Eu Commission’s Proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CsrD)*. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*.
- Baumüller, J. & Sopp, K. (2021). *Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications*. *Journal of Applied Accounting Research*. Vol 23(1). (pp. 8–28).
- Bhimani, A., Silvola, H., & Sivabalan, P. (2016). *Voluntary corporate social responsibility reporting: A study of early and late reporter motivations and outcomes*. *Journal of Management Accounting Research*. Vol 28(2). (pp.77–101).
- Breukers, J. (2023). Blogikirjoitus, *EU-direktiivi kiristää yritysvastuuta ja sen varmentamista*. Haettu osoitteesta <https://www.azets.fi/blogi/eu-direktiivi-kiristaa-yritysvastuuta/>, 24.4.2023
- Deloitte. (2021). *Corporate Sustainability Reporting Directive – The Future Landscape of Sustainability Reporting*. Haettu osoitteesta <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ie/Documents/sustainability/Corporate-Sustainability-Reporting-Directive.pdf>, 28.4.2023
- Direktiivi 2014/95/EU. *Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU*. Euroopan unionin virallinen lehti. (2014). Haettu osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>, 18.4.2023

Direktiivi 2022/2464/EU. *Yritysten kestävä kehityksen raportointidirektiivi 2022/2464/EU*. Euroopan unionin virallinen lehti. (2022). Haettu osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>, 19.4.2023

EFRAG. (2021). *Sustainability reporting interim draft*. Haettu osoitteesta <https://efrag.org/Activities/2105191406363055/Sustainability-reporting-standards-interim-draft#>, 20.4.2023

GRI (2023). Haettu osoitteesta <https://www.globalreporting.org/standards/>, 26.4.2023

GRI & IOE. (2020). *Small business big impact: SME sustainability reporting*. Haettu osoitteesta https://www.ioe-emp.org/fileadmin/ioe_documents/publications/Policy%20Areas/sustainability/EN/20171113_Small_business_big_impact_-_publication_ENGLISH_version.pdf, 25.4.2023

Harvia (2022). *Vuosikertomus 2022*. Haettu osoitteesta <https://harviagroup.com/wp-content/uploads/2023/03/Harvia-Oyj-Vuosikertomus-2022.pdf>, 27.4.2023

Interinstitutional File: 2021/0104(COD). From Permanent Representatives Committee (part 1) to Council. Brussels, 18 February 2022. Haettu osoitteesta: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6292-2022-INIT/en/pdf>, 24.4.2023

Jussila, M. (2010). *Yhteiskuntavastuu*. Nyt. Helsinki: Infor.

Kates, R. W., Parris, T. M., & Leiserowitz, A. A. (2005). *What is sustainable development? Environment*, Vol 47(3), (pp. 8–21). Haettu osoitteesta https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/sustsci/files/whatisSD_env_kates_0504.pdf, 18.4.2023

Latham & Watkins. (2002). *What the CSRD Could Mean for Companies in the EU*. Client Alert Commentary. Number 2953. Haettu osoitteesta: <https://www.lw.com/admin/upload/SiteAttachments/Alert%202953.v3.pdf>, 9.5.2023

Manzurul, A. (2006). *Stakeholder theory*. Hoque, Zahirul. *Methodological Issues in Accounting Research: Theories, Methods and Issues*. London: Spiramus. (pp. 207–222).

McGuinness, M. (2021) *Letter to Jean-Paul Gauzès* Haettu osoitteesta <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/210512+Commissioner+McGuinness+to+EFRAG+on+sustainability.pdf&AspxAutoDetectCookieSupport=1>, 20.4.2023

Petrova-Kirova, M. & Yosifova, D. (2022). *The New EU Corporate Sustainability Reporting Framework In The Context Of GRI Standards*. Economic and Social Development: Book of Proceedings. Varazdin: VADEA, 2022. Vol 28(5). (pp. 85–95).

Schreck, P. & Raithel, S. (2018). *Corporate Social Performance, Firm Size, and Organizational Visibility: Distinct and Joint Effects on Voluntary Sustainability Reporting*. Business and Society. Vol 57(4). (pp. 742–778).

Silvola, H. & Landau, T. (2021). *Sustainable Investing: Beating the Market with ESG*. (1. painos). Palgrave Macmillan.

Silvola, H. (2022) *Profiitti – talous & tilintarkastus 1/2022*. (s26). Haettu osoitteesta https://tilintarkastajat.fi/wp-content/uploads/2022/05/profiitti_1-2022_final.pdf, 19.4.2023

Sully de Luque, M. S., Washburn, N. T., Waldman, D. A., & House, R. J. (2008). *Unrequited profit: How stakeholder and economic values relate to subordinates' perceptions of leadership and firm performance*. Administrative Science Quarterly. Vol 53(4). (pp. 626–654).

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). Vastuullisuusraportointi. Haettu osoitteesta <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi/>, 13.4.2023

Villiers, C. (2022). *New Directions in the European Union's Regulatory Framework for Corporate Reporting, Due Diligence and Accountability: The Challenge of Complexity*. European Journal of Risk Regulation (2022). Vol 13(4). (pp. 548–566).

World Economic Forum (2021). *60 organizations release open letter for EU to act on ESG*. Haettu osoitteesta: <https://www.weforum.org/agenda/2021/10/57-organizations-release-open-letter-for-eu-to-act-on-esg>, 3.5.2023